

Agnieszka Jarosz, PODWYŻSZAĆ SAMOOCENĘ UCZNIÓW
(synteza 11. rozdziału książki *Psychopedagogiczne mity*)

WSTĘP

1. Psychologia i pedagogika humanistyczna (a także socjoterapia) przyniosła **postulat afirmacji** i zachęty do autoafirmacji. Według badaczy, mają one zwiększać samoakceptację, wpływać na efektywność działań.
2. Ważne jest, by **nie koncentrować się na błędach**, niedoskonałościach i zaniedbaniach uczniów, ale **wzmacniać** u nich przekonanie, że są wartościowymi jednostkami, że cechuje je inteligencja i talenty (choć czasem nie są one jeszcze rozpoznane).
3. Ważne, pożądane i miłe są takie sformułowania: „Cenię/lubię/podziwiam w tobie...”; „Poczułem dumę/radość/wzruszenie, gdy ty...”

Autor zastanawia się, czy afirmacja rzeczywiście może być pomocna w edukacji i czy ma konkretne znaczenie w wychowaniu?

CHWALENIE – CZY SKUTECZNE?

Carol S. Dweck – wnioski z badań z piątoklasistami:

- a) Nauczycielka dała uczniom łatwe zadanie, a następnie **jednych chwaliła za inteligencję (a), innych za wysiłek włożony w pracę (b), a jeszcze innych zaś za sam wynik (c)**. Gdy w drugim etapie badania uczniowie mogli sami wybierać zadania do wykonania, większość chwalonych za bystrość umysłu wybrała zadania łatwiejsze (a). W grupie chwalonej za wysiłek ponad 90 % sama wybrała zadanie trudniejsze (b). W trzeciej grupie, chwalonej za wyniki, wybierano pół na pół – zadanie trudniejsze i łatwiejsze (c). Wygląda na to, że pochwała za bystrość umysłu to nie był czynnik wpływający na decyzję uczniów.
- b) Co więcej, Dweck odkryła też, że uczniowie skoncentrowani na przekonaniu, że inteligencja ma gwarantować sukces, nie tylko źle znoszą porażki, ale mają też tendencję do deprecjonowania znaczenia wysiłków w uczeniu się.

Badanie pokazało, jak nauczyciel w dobrej wierze może przyczyniać się do budowania przez ucznia fałszywych wyobrażeń o własnej inteligencji i swoich możliwościach. Niestety tradycyjne szkolne ocenianie, koncentrujące się na brakach, błędach i niedoskonałościach, umacnia w uczniach niskie poczucie sprawstwa w zakresie wyników w nauce i kontroli nad swoim uczeniem się. Ważna i potrzebna w tym zakresie jest

zmiana nastawienia w myśleniu i komunikacji z uczniem: „**Jeszcze** nie umiesz. **Jeszcze** nie wiesz”. A to znaczy: „**możesz** to osiągnąć”, „**potrafisz uczyć się** tak, żeby to umieć”, „**wysiłek**, który włożysz w dążenie do celu, zaowocuje wzrostem twoich kompetencji i twoją satysfakcją”. Jeśli zatem uczniowie nie umieją czegoś, to dlatego, że jeszcze się tego nie nauczyli!

WZMOCNIENIE SAMOOCENY UCZNIĄ?

1. Psychologia i pedagogika humanistyczna podkreślają rolę bezwarunkowej akceptacji. „Pozytywna informacja zwrotna” miałyby odblokować potencjał danej osoby w radzeniu sobie z problemami i wyzwaniem. Moda na wzmacnianie poczucia własnej wartości rozpoczęła się od wydania w 1969 roku w Stanach Zjednoczonych książki *Psychologia poczucia własnej wartości*.
2. Robert Kurzban (w książce: *Dlaczego wszyscy (inni) są hipokrytami*) uważa, że: „Prawdę mówiąc, psychologowie niemal obsesyjnie dyskutują, w jakim stopniu kieruje ludźmi motywacja związana z potrzebą pozytywnych uczuć, zazwyczaj względem samych siebie, w literaturze poświęconej poczuciu własnej wartości”.
3. Warto jednak pamiętać, że mimo powszechnego przekonania, że wzmacnianie poczucia wartości uczniów może mieć pozytywny wpływ na wzrost ich wyników w uczeniu się, przeglądy badań przeczą temu. Nie stwierdzono takiego związku.
4. Najbardziej zaskakujący dla autora książki jest też fakt, że nie ma związku między samooceną a agresją. Badania potwierdzają, że poczucie własnej wartości nie jest czynnikiem wyjaśniającym przejawianie zachowań agresywnych. Dowiedziono czegoś przeciwnego: to dzieci o wysokim poczuciu własnej wartości są częściej bardziej agresywne i bardziej narcystyczne (nie liczące się z innymi).

INFORMACJA ZWROTNA

1. Tradycja „sygnału zwrotnego” w komunikacji wywodzi się już z lat 50. XX wieku. Warto zwrócić uwagę na to, że nie ma jednego wzorca udzielania informacji zwrotnej uczniom, a na różnych szkoleniach formułowane są różne propozycje (trzeba jednak pamiętać o tym, że brakuje dowodów, że mówienie o własnych uczuciach przez nauczyciela miałyby mieć wpływ na uczenie się uczniów).
2. **Informacja zwrotna** jest ważnym elementem oceniania kształtującego: „Aktywność oceniania może pomagać w uczeniu się, jeśli zapewni, że dostarczana informacja zostanie użyta jako informacja zwrotna przez nauczycieli i przez uczniów w ocenie

siebie i innych, by zmodyfikować ich sposoby nauczania i uczenia się”. Co jest ważne przy ocenianiu kształtującym?

3. **Zasady:**

- sformułowanie zrozumiałych i użytecznych dla uczniów celów każdej aktywności,
- określenie kryteriów sukcesu,
- przejrzysta informacja zwrotna,
- zadawanie pytań: sposób pobudzania do aktywności i samodzielności w myśleniu.

4. Informacja zwrotna jest efektywniejsza, jeśli zawiera wskazówki, co można lepiej zrobić i jak. Wskazówki nie są zatem blokowaniem uruchamiania własnego potencjału i ograniczania autonomii (!).

5. Wskazówki, jak tworzyć informacje zwrotną:

- Wyszczególnić i docenić dobre elementy pracy ucznia.
- Odnotować to, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia,
- Wzbogacić ją o wskazówki „na teraz”; w jaki sposób uczeń powinien poprawić czy też jak może ulepszyć swoją pracę.
- Wskazówki na przyszłość – w jakim kierunku powinien pracować dalej w kontekście całości uczenia się.